

Monumentnummer*: 528875

Smallepad 5
3811 MG Amersfoort
Postbus 1600
3800 BP Amersfoort
www.cultureelerfgoed.nl

T 033 421 74 56
E info@cultureelerfgoed.nl

Status rijkmonument
Inschrijving register* 14 februari 2006
Kadaster deel/nr 82866/188

Woonplaats* Gemeente* Provincie*
Arnhem Arnhem Gelderland

Locatiennaam Locatieomschrijving
Arnhem

Kadastrale gemeente* Sectie* Kadastraal object* Appartement aanduiding Grondperceel
Arnhem N 6277

Omschrijving**

Omschrijving

Hoofdgebouw HUIS ZYPENDAAL. Het landgoed Zypendaal kwam in 1743 in handen van de Arnhemse stadssecretaris Mr. Hendrik Willem Brantsen en zijn vrouw Johanna Elisabeth de Vree. Zij lieten omstreeks 1762-1764 het bestaande midden 17de-eeuwse huis afbreken en een nieuw blokvormig gebouw, iets ten zuiden daarvan, optrekken in een sobere 18de-eeuwse architectuur met rijk benadrukte middenpartij naar ontwerp van Hendrik Viervant. Tussen 1803 en 1805 vonden er wijzigingen plaats door R.R. Viervant, timmerman Van Daalen en plafonneur M. Werkson. Een groot aantal ramen werd door schuiframen met een grotere roede-verdeling vervangen. Een ingrijpende verbouwing vond plaats in 1883-1884 waarbij het bureau van P.J.H. Cuypers betrokken was. In deze periode werd de toren met bekroning toegevoegd geïnspireerd op die van kasteel Ruurlo, de kap geheel vernieuwd en van een balustrade voorzien en extra dakkapellen toegevoegd. De vestibule werd met gebruikmaking van onderdelen van de oude ingangspartij naar voren uitgebreid en kreeg een balkon. Ook van Cuypers zijn de hardstenen balkons met smeedijzeren balustrades. De roede-verdeling van de meeste vroeg 19de-eeuwse ramen werden, met handhaving van het kozijn, gewijzigd. Omstreeks 1900 (1894?) werd op de zuidoosthoek van het huis een smalle antichambre uitgebreid tot de tegenwoordige salon met erker, die later nog eens is verhoogd. In de jaren zeventig en tachtig van de 20ste eeuw is het huis gerestaureerd waarbij de vertrekken aan de linkerzijde van de bel-etage en de schuiframen gereconstrueerd werden. De bel-etage is met een aantal stijlkamers met voorwerpen uit de collectie Brantsen ingericht.

* Dit gegeven is onderdeel van het rijksmonumentenregister

** Dit is een registergegeven voor zover noodzakelijk voor de identificatie van het rijksmonument

EXTERIEUR. Het vrijwel vierkante, uit baksteen opgetrokken huis staat op een hardstenen plint en bestaat uit een souterrain, bel-etage, verdieping en een zolderverdieping. Het wordt beëindigd met een omlopend schilddak met leien gedekt. Aan alle zijden dakkapellen met segmentvormige bekroning en roedevensters. Boven de (bredere) dakkapel van de middentravee een uurwerk uit 1888, gemaakt door de Haagse stadsuurwerkmaker L.F.W. Volcke. Twee luidklokken gegoten door Petit en Fritsen. Hoekschoorstenen met ijzeren bekroningen en een balustrade daartussen. Tegen de zuidoosthoek staat een bouwdeel met gelijke verdiepingshoogte maar onder een plat dak. In de oksel tussen achtergevel en aanbouw staat een slanke toren met barok helmdak. Alle vensters met licht getoogde strekken. De ramen van de bel-etage aan de linkerzijgevel hebben een (gereconstrueerde) kleine roedeverdeling. Overigens, met uitzondering van het souterrain, is de vensterverdeling naar ontwerp van bureau Cuypers. Op de middentravee van de symmetrisch ingedeelde voorgevel sluit een uitgebouwde vestibule met balkon aan. De onderbouw is met 18de-eeuwse hardstenen platen met pilasters en Corinthische kapitelen bekleed. Daarnaast een ijzeren armatuur met luidklok 'Johannes Specht Ao 1734 Rotterdam'. Gebogen smeedijzeren balkon. Boven de balkondeuren hardstenen platen met het wapen Brantsen met aan weerszijden de wapens van de grootouders Brantsen en Mossel (links) en Van Heeckeren en Van Pabst van Bingerden (rechts). De vestibule heeft een onderbouw met rondboogdoorgangen die met rustiek gehakte hardstenen platen zijn bekleed. De onderbouw is bereikbaar via hardstenen trappen aan weerszijden van de vestibule. De onderdoorgang geeft toegang tot het souterrain enerzijds en tot een overwelfde ruimte onder het voorplein anderzijds. Aan weerszijden van de vestibule staan op de kademuren ijzeren balustrades tussen natuurstenen posten. Aan de rechterzijgevel een gebogen balkon over de drie middelste traveeën van de bel-etage en een balkon op de verdieping voor het middenvenster. Het metselwerk van toren en aanbouw aan de achterzijde wijkt in kleur af van de rest. Uitgebouwde erker over twee bouwlagen die rust op twee natuurstenen consoles. Op de verdieping een vijfzijdige natuurstenen gevelsteen met 'Zypendal 1650' en het wapen Tulleken en Everwijn. In het bovendeel van de gevel een rondboogvenster. In de noordgevel van de toren een steen met '1883'. Over de hele breedte bevindt zich aan de achterkant een boogvormige onderdoorgang waar de afvoeren op uit kwamen. In het INTERIEUR is de indeling grotendeels van de bouwtijd. Alle bouwlagen hebben een centrale gang met aan weerszijden vertrekken. Het souterrain, toegankelijk van buiten af met twee trappen naast de vestibule en van binnen uit via een gebogen trapje achter het trappenhuis. Centrale gang met marmeren platen. De meeste vensters met spijlen, behalve bij het nieuw aangebouwde deel. Een aantal vertrekken met binnenluiken. Kelder links voor met troggewelven op houten balken. De aankleding van de vertrekken op de bel-etage met lambriseringen, stucplafonds en schouwen is grotendeels in Lodewijk XV-stijl. Aangenomen wordt dat er tijdens de verbouwing door bureau Cuypers een groot deel daarvan is gerealiseerd. De vensters zijn van binnenluiken en vensterbanken voorzien. De vertrekken op de bel-etage zijn zowel vanuit de gang te bereiken als onderling verbonden, aan de rechterkant middels een enfilade, aan de linkerzijde vormen zij een kamer en suite. De vestibule met stucplafond in Lodewijk XV-stijl. Houten bordestrap met rijk gesneden trappaal en balusters in Lodewijk XV-stijl. De 18de-eeuwse trap in aan het eind van de 19de eeuw aangevuld met extra bordesbalustrades. Terzijde van de trap ingebouwde kastenwand. Middengang met wit marmeren vloer en gevlochten ruitpatronen in zwart, rood en zandkleurig marmer uit 1890. Houten lambrisering, brede getoogde en geprofileerde kozijnen met paneeldeuren (18de-eeuws). Boven de deuren gestucte panelen met kroonlijsten, korfboogpanelen met ornament. Plafond in Lodewijk XV-stijl. De Blauwe Kamer (rechts voor) heeft een houten lambrisering met panelen en een eenvoudig stucplafond met hoekornamenten. Schouw met houten boezem en boogvormige spiegel, marmeren mantel in Lodewijk XV-stijl. Middenvertrek rechts (Herenkamer) met paneellambrisering, stucplafond in Lodewijk XV-stijl, houten schouw met mantel met gecanneleerde pilasters, boezem met gesneden zuiltjes, spiegel en kroonlijst, eind 19de eeuw. Achtervertrek rechts (Rode Salon) was oorspronkelijk een kabinet en is omstreeks 1900 vergroot. Houten paneellambrisering, stucplafond in Lodewijk XV-stijl, schouw met rijk geornamenteerde marmeren mantel en houten boezem met spiegel in Lodewijk XIV omlijsting. De Damessalon (links voor) heeft een houten paneellambrisering, stucplafond in Lodewijk XV-stijl, wit marmeren schoorsteenmantel (eind 19de eeuw) en dubbele

* Dit gegeven is onderdeel van het rijksmonumentenregister

** Dit is een registergegeven voor zover noodzakelijk voor de identificatie van het rijksmonument

schuifdeuren naar de eetkamer. Eetkamer met houten parketvloer met sterpatronen, houten paneellambrisering, stucplafond in Lodewijk XV-stijl, rijk gesneden houten schouw in Lodewijk XIV-vormen (19de eeuw) afkomstig uit huis Doorn bij Zwolle, in 1907 overgebracht naar het huis Willemsplein 20 in Arnhem en sinds 1970 in Zypendaal. Achter de eetkamer een dienkamer. Op de verdieping een centrale gang en een plafond met enkelvoudige balklaag. Zolderverdieping met middengang. In het achterste gedeelte een gestuct tongewelf met gordelboog op geornamenteerde consoles. De ruimte van de toren wordt met een houten kruisgewelf van kraaldelen overkluisd.

Waardering

Hoofdgebouw HUIS ZYPENDAAL behorend tot de historische buitenplaats Zypendaal van bijzonder architectonisch, cultuurhistorisch en stedenbouwkundig belang

- wegens de ouderdom
- wegens de architectuur
- als goed voorbeeld van een Gelders regentenhuis uit het midden van de 18de eeuw
- wegens de plaats in het oeuvre van Hendrik Viervant
- wegens de eind 19de-eeuwse modernisering en uitbreiding binnen het 18de-eeuwse concept
- wegens de gaaf bewaard gebleven 18de-eeuwse indeling van het huis
- wegens de fraai bewaard gebleven interieuronderdelen
- wegens de situering in het midden van het 19de-eeuwse landschapspark
- wegens de visueel- en functioneel ruimtelijke relatie met de overige gebouwen op de buitenplaats

Hoofdcategorie

Kastelen, landhuizen en parken

Subcategorie

Kasteel, buitenplaats

Functie

Landhuis